

**LAATSTE WOORD VAN DHR.Desire Delano Bouterse d.d. 30
juli 2021**

Mevrouw de President en leden van de Krijgsraad,

1. Ik heb in mijn presentatie van 29 januari j.l., betreffende de reden waarom ik in verzet ben gegaan tegen het vonnis, dat op 30 november 2020 in de onderhavige rechtszaak tegen mij en enkele anderen is uitgesproken, gemeend mij zoveel mogelijk te moeten inhouden. Dit, ter voorkoming dat de onterechte indruk zou kunnen bestaan dat ik geen respect heb voor uw Krijgsraad. Een gevolg daarvan is helaas geweest dat sommige cruciale elementen van die verklaring waarschijnlijk niet, dan wel niet duidelijk, zijn overgekomen. U heeft mij in de vorige zitting immers wederom de vraag gesteld waarom ik in verzet gegaan ben tegen het vonnis dat tegen mij in eerste instantie is uitgesproken. Waar nodig zal ik daarom, puttend uit het originele concept van mijn presentatie, vandaag - mogelijk ten overvloede - de nadere verduidelijking proberen te bieden.
2. Ik mag beginnen met de verduidelijking van mijn positie in het nationale politieke gebeuren en de stellingname van de voormalige kolonisator van ons land ten aanzien daarvan. Het lijkt immers geen twijfel dat het probleem dat het onderwerp is van het onderhavige 8-december strafproces, juist daarin zijn wortels heeft.

In mijn hoedanigheid van leider van het op 25 februari 1980 ingezette proces van maatschappelijke vernieuwing, dat in de volksmond de naam kreeg van 'de Surinaamse revolutie', heb ik mij samen met andere vooruitstrevende, vaderlandslievende krachten, met volle overgave ingezet om de koloniale knechting en achterstelling van ons volk tot een definitief einde te helpen brengen. Voorts om hiertoe de bij de onafhankelijkheid verkregen kolonie zodanig te herstructureren, dat een nieuw Suriname zal ontstaan. Een nieuw Suriname waarin welvaart en welzijn voor onze gehele natie de hoogste prioriteit zullen zijn en uiteindelijk succesvol zullen kunnen worden gerealiseerd. De staatkundige onafhankelijkheid welke in 1975 was verkregen bleek al gauw en heel duidelijk, zonder dringende aanpassingen, niet tot het gewenste doel te zullen kunnen leiden.

Voorwaar geen gemakkelijke opgave, maar ik heb mij - misschien juist als militair zijnde - met de inzet zo nodig van mijn eigen leven, tot deze dienstbaarheid aan onze natie gecommitteerd.

Het is geen geheim dat dit streven, om de kolonie in de boven aangegeven zin te hervormen, ons nimmer in dank is afgenomen door de machten en krachten voor wie ons land en ons volk voor honderden jaren een bijna weerloze prooi voor uitbuiting en vernedering zijn geweest.

Vooral de voormalige kolonisator van ons volk heeft niets onbenut gelaten om de ingezette ontwikkeling te keren, en dat met een toenemende mate van **meedogenloze** gemeenheid en escalerend geweld. De eerste acties waren nog gericht op liquidatie van de revolutionaire leiding en mijn persoon in het bijzonder. Na elke mislukking van de betreffende pogingen kon een escalatie worden waargenomen naar uitgebreidere militaire acties. Bijvoorbeeld zoals de door de luitenant Rambocus geleide poging tot staatsgreep in maart 1982. Vervolgens, de voorgenomen acties voor een buitenlandse militaire invasie voor volledige 'regime change' in hetzelfde jaar, waarbij de dood van ettelijke honderden burgers als een aanvaardbare onvermijdelijkheid werd gezien. Na de mislukking van deze beoogde machtsgreep volgde de verdere escalatie in de vorm van de binnenlandse oorlog. Nadat het beoogde resultaat van 'regime change' ook in dat geval niet werd bereikt, leek het er ten slotte op alsof een merkwaardig soort, ongebalanceerd gerechtelijk proces (ik mag het woord paskwil niet gebruiken) dus zeg maar een zeer eenzijdig, zeer bevooroordeeld strafproces, het beoogde resultaat moest opleveren.

3. President en Leden van de Krijgsraad,

Ik heb in mijn eerdergenoemde verklaring van 29 januari 2021, ten aanzien van het feit dat ik niet in persoon aan de procedures van uw Krijgsraad heb geparticipeerd, aangegeven, dat ik ervan was uitgegaan, dat vertegenwoordiging door mijn raadsman als een correct en aanvaardbaar alternatief daarvoor zou gelden. Naar uw oordeel helaas dus niet. Nogmaals mijn excuses daarvoor. Maar voor mijn afwezigheid golden aanzienlijk zwaardere en dwingendere redenen en wel als volgt.

Als President van de Republiek Suriname was ik de hoogst verantwoordelijke om een gedegen democratische orde in ons land te helpen bewerkstelligen. Een gedegen democratische orde, waarin - met de nodige 'checks en balances' - een goed functionerende Wetgevende Macht en een idem Uitvoerende Macht, naast een idem Rechterlijke Macht, in de vereiste onderlinge harmonie, zouden kunnen gedijen.

Ik besepte, met alle tekortkomingen die er nog bestonden mbt alle drie Machten, dat er nog heel veel werk te doen was om het gestelde ideaal te bereiken. Ik was er echter van overtuigd dat als we in de goede richting zouden blijven werken, succes uiteindelijk niet zou kunnen uitblijven. Wat het onderhavige strafproces betreft was echter al heel gauw duidelijk, dat we heel hard de verkeerde kant op gingen. Het begon al bij de buitenlandse adviseurs (o.a. een zekere mr. Spong...) die voor de opzet ervan en de aanwijzing van verdachten werden aangetrokken....

En juist om deze reden zou ik zowel in mijn hoedanigheid van beklaagde als **zeker ook** in die van President van de Republiek Suriname, die de ultiem verantwoordelijke instantie was (en is) voor het bewerkstelligen van de vereiste verbeteringen, **nimmer** in persoon kunnen en mogen participeren aan een strafproces, dat zo **overduidelijk** de sporen vertoonde van vooringenomenheid, kennelijk ontoereikende kennis van de militaire cultuur en militaire operaties, alsook de onmiskenbare tekenen van massieve beïnvloeding en aansturing door de voormalige kolonisator. En dat, terwijl die zelf een wezenlijk element is van het conflict van december 1982, dat de basis vormt voor het onderhavige strafproces.

Daarom heb ik mij genoodzaakt gezien om, nadat ik, nog bij de Rechter-Commissaris aan het gerechtelijk vooronderzoek mijn bijdrage had geleverd, niet in persoon, maar door vertegenwoordiging door mijn raadsman, verder aan het proces deel te nemen. Dit in de verwachting dat dan in het hoger beroep dat zeer waarschijnlijk noodzakelijk zou zijn (zoals inmiddels ook het geval is gebleken), mogelijk een onbevooroordeelde, beter samengestelde en toegeruste Krijgsraad, zeker voor wat betreft de vereiste militaire deskundigheid, een zuiverder proces en een rechtvaardiger oordeel mogelijk zou maken.

4. Mevrouw de President en leden van de Krijgsraad,

Om te voorkomen dat bij u de indruk zou kunnen ontstaan dat de door mij geconstateerde grove tekortkomingen in de opzet en uitvoering van het 8-december strafproces loze, niet gesubstantieerde opmerkingen betroffen, heb ik daarom bij mijn presentatie van afgelopen januari, een en ander met een enkel voorbeeld proberen te verduidelijken. Ik heb u daarbij verzocht mij te vergeven als mijn woorden daarbij hard en onvriendelijk zouden lijken, aangezien dat absoluut niet mijn bedoeling was; ik wilde slechts elke onduidelijkheid en elk misverstand voorkomen.

Toch moet ik achteraf vaststellen, dat ik mij daarbij waarschijnlijk teveel beperkingen heb opgelegd, waardoor veel van de beoogde duidelijkheid kennelijk niet tot uitdrukking is gekomen. Ik mag proberen dit probleem in het navolgende te corrigeren.

- a. Ik heb bij mijn presentatie van afgelopen januari al erop gewezen, dat wat betreft oorzaak en gevolg van de traumatische gebeurtenissen die het onderwerp van het huidige rechtsproces vormen, **twee meningen diametraal** tegenover elkaar staan: t.w
- die van de nabestaanden en
 - die van het toenmalige Militaire Gezag (dat, let wel, de volle verantwoordelijkheid had voor de nationale veiligheid!).

Ik heb daarbij willen aangegeven, dat het desnoods voor de **schijn** van objectiviteit, voor de schijn van een **onbevooroordeelde** procesvoering, noodzakelijk was, dat belastende en ontlastende feiten en omstandigheden aan beide zijden gelijkelijk zouden worden overwogen.

Daar is helaas, in het door u geleide proces, **totaal** geen sprake van geweest. Het gerechtelijk vooronderzoek en alles wat daarna is gevolgd is uitsluitend erop gericht geweest om elk voor de omgekomen mensen bezwarend element te negeren en om alles wat ter bezwaring van mij en de andere veroordeelden, naar voren is gebracht - hoe ongefundeerd en hoe onlogisch ook - voor veroordeling in te zetten.

Neem bijvoorbeeld de opmerkingen van sommige van de gearresteerden zelf, die geruime tijd vóór de arrestaties tegenover menigeen werden gemaakt (zoals: "Eugene "maak je geen zorgen, het komt heel binnenkort wel goed"). Voorts ook opmerkingen die **bij** de arrestaties werden gemaakt, waarbij de betrokkenen - **(kennelijk de ernst beseffende van waar ze mee bezig geweest zijn)** al de verwachting indiceerden, dat het wel fataal zou kunnen aflopen. Ik verwijs korthedshalve naar slechts twee opmerkingen terzake: "Jenny zorg goed voor jezelf", en "O.K. Eddy dan mi k*..." (het bekende tweeletterige woord voor ontlasting). Het een en ander zoals dat bij de presentatie van uw vonnis is aangegeven.

In dezelfde context kan worden gewezen op uw volkomen negering van andere voor de gearresteerden belastende situaties, zoals de zeer intensieve communicatie bij dag en bij nacht, met Nederlandse en andere buitenlandse diplomatieke instanties in ons land, in de aanloop naar het moment van de beoogde invasie. Zo ook uitlatingen, die sommige van die instanties ook tegenover uw getuige Fred Derby en Surinaamse regeringsinstanties (o.a. onze toenmalige Minister van Buitenlandse Zaken) zouden hebben gedaan. Uw getuige Derby heeft zich trouwens publiekelijk zeer verontrust getoond over de plannen van de actievoerenden en de buitenlandse diplomaten, waartoe hij was uitgenodigd: hij heeft gezegd niet mee te willen doen in een toneelstuk waarvan hij het script niet helemaal kende. De rechter-commissaris had hem daar zeker iets over kunnen vragen, wat is nagelaten! Bovendien heeft ook Uw Krijgsraad nagelaten dit mee te nemen in Uw beoordeling!

Naast de negering van alles wat ter belasting van de gearresteerde personen aan informatie beschikbaar was, is alles wat ter décharge van de nu veroordeelden op de meest overtuigende wijze ter tafel is gebracht, zonder enige expliciete overweging van de tafel geveegd, althans nadrukkelijk genegeerd...

Ik heb in mijn presentatie van januari dit jaar erop gewezen hoe significante getuigenverklaringen à décharge, ondermeer die van de getuigen Venox en Van Haperen, zonder enig argument, laatstaan een zinnig argument, gewoon zijn genegeerd. De getuigenis van Venox geeft een inzicht in de vreedzame wijze waarop het Militair

Gezag het voor de invasie beoogde bruggenhoofd dacht te kunnen déactiveren. De getuigenis van Van Haperen geeft een gedetailleerd inzicht in de beoogde invasieplannen, waarbij hij toegaf zelf betrokken te zijn geweest.

Mevrouw de President en leden van de Krijgsraad,

Uw Krijgsraad, althans het deel daarvan dat met het proces tegen mij belast is geweest, heeft - in tegenstelling tot de Auditeur Militair - helaas geen blijk ervan gegeven **enige** kennis, dan wel **voldoende** kennis, te hebben van militaire acties in de ruimste zin van het woord. Ik vind het heel vervelend om deze opmerking te maken en dat is de reden waarom ik die in mijn presentatie van 29 januari jl. heb weggelaten. Het wekt onterecht de indruk van gebrek aan respect voor uw Krijgsraad. Laat het daarom hier gezegd zijn dat dit niets te maken heeft domheid of gebrek aan intelligentie. Uw academische kwalificaties zijn wat mij betreft "top rank", aan uw kennis van de rechtswetenschap wordt dezerzijds absoluut niet getwijfeld. Maar het moest toch gezegd worden omdat deze kennis, deze militaire deskundigheid, anders wordt opgedaan, met veel modder aan de eigen laarzen en kennisoverdracht door instructeurs die in de meest complexe militaire situaties betrokken zijn geweest en die niet zelden, zelf in een situatie van leven en dood hebben verkeerd.

Naar mijn mening is het ontbreken van die kennis een van de belangrijkste redenen geweest voor de wijze waarop het proces is gevoerd en de conclusies over schuld en onschuld die daarbij zijn getrokken.

Laat mij in dit verband weer enkele voorbeelden mogen aanhalen, die ik ook in mijn presentatie van januari j.l. heb aangegeven.

- a. Ik heb bij mijn presentatie van 29 januari j.l. reeds aangegeven, dat wanneer mensen worden verdacht van ernstige staatsgevaarlijke activiteiten, het volkomen legitiem is om die onder arrest te plaatsen. Die arrestatie vindt overal in de wereld (**wanneer dat netjes geschiedt!**), altijd plaats zoals dat ook hier is gebeurd. Dat wil zeggen zo mogelijk, in het holst van de nacht, daarbij communicatie van huisgenoten met derden beperkend om het tijdig waarschuwen van comparanten onmogelijk te maken, enzovoorts. Voor uw Krijgsraad is het terechte ophalen van de verdachten kennelijk een zeer criminele handeling geweest. Waarschijnlijk daarom dat in uw vonnis ca. 40 dramatische pagina's aan het ophalen van de verdachten zijn gewijd, met geen ander gevolg dan dat de verdachten ten overstaan van de gemeenschap nog een onverdiende, extra criminaliserende smet is opgeworpen.

b. Mevrouw de Voorzitter en leden van de Krijgsraad, zo is ook duidelijk dat het zonder een diepgaande kennis van militaire acties en operaties, niet mogelijk is om en goed oordeel te vellen over de situatie die was ontstaan nadat uit de **na** de arrestatie verkregen informatie, duidelijk was geworden dat de arrestatie van de leden van het beoogde bruggenhoofd, **een eerder niet voorziene impuls** had geboden voor een versnelde, **mogelijk onmiddellijke** uitvoering van de invasie, die al in een staat van afgeronde voorbereiding was.

Mevrouw de Voorzitter en leden van de Krijgsraad, ik heb in de verklaring welke ik op 29 januari j.l. heb gepresenteerd erop gewezen dat ik er spijt van heb dat ik deze complicatie, ik herhaal **deze** complicatie, niet heb zien aankomen. Maar weest u ervan overtuigd dat ik er absoluut niet trots op ben en dat het mij echt veel verdriet heeft gedaan, dat er voor dit zeer complexe militaire vraagstuk niet tijdig een alleszins bevredigende oplossing is gevonden.

c. Het is onmiskenbaar, dat het eerder geconstateerde gebrek van Uw Krijgsraad aan inzicht in militaire aangelegenheden u bij uw oordeel terzake duidelijk, heel erg parten heeft gespeeld. En dit mogelijk des te meer vanwege onvoldoende inzicht in de onderliggende psychologische factoren bij de genoemde omstandigheden.

Wat dit laatste betreft is het heel jammer, dat de vereiste forensische deskundigheid voor het proces **wel** is aangetrokken, maar helaas de even dringend nodige psychologische expertise niet.

En dit, zoals mijn raadsman in zijn pleidooi ook opmerkte, ondanks het ruime budget dat voor het strafproces beschikbaar is geweest.

Bijgevolg hebt u voor de gretig beoogde veroordeling wegens moord, **die kennelijk al vanaf de start van het proces als een paal boven water stond** (immers, onder aanvoering van de voormalige kolonisator: “decembermoorden, decembermoorden, decembermoorden”), zoals ik eerder heb aangegeven, geen andere optie gehad, dan om **uit het volkomen ongerijmde**, de voorbedachten rade te construeren, die voor de veroordeling door u wegens moord, een **absolute** vereiste was. Er kan dan ook niet anders worden geconcludeerd dan dat aan dit vereiste in de verste verten niet is voldaan! Trouwens wat er niet is, is er gewoon niet!

Het woord **draaiboek** heeft bij uw constructie van de voorbedachten rade, in uw kennelijk a-militaire bewustzijn (vergeef mij aub die uitdrukking), een betekenis van afrondend bewijsstuk daartoe gekregen. In mijn presentatie van januari heb ik er al op gewezen dat niemand die een gevaarlijke militaire invasie moet afslaan, dat succesvol zou kunnen doen, zonder een gedegen, dergelijk instrument voor intelligence (ook bij reeds gearresteerde personen!) en voor het inzetten van manschappen naar aantal, tijd en plaats alsook voor de in te zetten wapens, enz., enz. enz.

Het is in dit verband zeker vermeldenswaard - zoals ik dat in mijn presentatie van 29 januari ook gedaan heb - dat de toenmalige Auditeur Militair, aanzienlijk beter leek te zijn ingevoerd in militaire aangelegenheden en een andere, misschien meer militaire, benadering van zaken geeft, waaruit des te duidelijker blijkt dat van voorbedachten rade absoluut geen sprake kon zijn, zoals mijn raadsman ook nadrukkelijk heeft aangetoond. Ik verwijs naar de betreffende passages in de relevante processtukken en het zojuist gehouden pleidooi.

5. Mevrouw de Voorzitter en leden van de Krijgsraad, ik hoop met de nadere toelichting die ik mocht geven o.a. op cruciale facetten van de presentatie welke ik op 29 januari j.l. voor uw Krijgsraad mocht houden, alle onduidelijkheden en redenen voor misverstand te hebben weggenomen. Ik mag danook rekenen op een juist eindoordeel van uw zijde.....en zoniet, op een eerlijke, onbevooroordeelde procesvoering in het volgende hoger beroep. En dit nogmaals, **vooral** omdat de consequenties van het gevoerde strafproces en de veroordelingen die daarbij zijn uitgesproken, een absoluut onaanvaardbare, vernietigende consequentie hebben op de weerbaarheid van vele komende generaties van ons volk, tegen kwaadaardige aanvallen van externe krachten die ernstige, vernietigende schade aan ons land en volk beogen.

6. Mevrouw de Voorzitter en leden van de Krijgsraad, ten slotte mag ik wederom herhalen, dat ik **zeker** weet, dat - **wat het eindoordeel van dit rechtsproces ook zal mogen zijn !** - de geschiedenis mij zal vrijspreken van alle schuld aan het trieste, traumatische gebeuren van 8 december 1982.

Ik heb ook eerder gezegd dat het goed is, dat we ons realiseren, dat een wezenlijk deel van die geschiedenis besloten is in de documenten, die de voormalige kolonisator in zijn kluizen voor 60 jaar heeft opgeborgen.

En laat het duidelijk zijn, sprekend over de aldus weggestopte 'evidence': het gaat hier niet om documenten, welke de problematiek van 1980 betreffen en het aandeel van kolonel Valk daarbij - waarmee momenteel sluwelijk wordt gepoogd om de aandacht van de relevante feiten af te leiden - **maar om die van 1982!!!**

Mevrouw de President en leden van de Krijgsraad, ik hoop met de juist afgelegde verklaring U afdoende te hebben geïnformeerd en zal in deze fase van het proces verder daarmee willen volstaan.

Ik dank U.